

การศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในพิธีแต่งงานของชาวปกาเกอะญอ
หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง¹
An Analysis of Ritual Elements in Karen Wedding Ceremony,
San Pong Village, Serm Klang Sub-District, Serm Ngam District,
Lampang Province

Received: February 3, 2020; Revised: May 26, 2020; Accepted: June 29, 2020

ศิริรัตน์ บุญสำอาง², สุกัญญา อุดแก้ว³, ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ⁴

Sirirat Boonsamang, Sukanya Eudkwae, Panuwat Sakulsueb

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกาเกอะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่าพิธีกรรมในการแต่งงานทั้งสิ้น 3 พิธีกรรม ได้แก่ 1. พิธีเลี้ยงผีหอ 2. พิธีรับขันสู่ 3. พิธีแต่งงาน โดยพิธีรับขันสู่และพิธีแต่งงานมีองค์ประกอบ 6 ประการคือ ความเชื่อ, ผู้ประกอบพิธีกรรม, ภาษา, ผลต่อจิตใจ, การใช้สัญลักษณ์ และการใช้สื่อ ส่วนพิธีเลี้ยงผีหอมีองค์ประกอบ 5 ประการ กล่าวคือ ไม่ปรากฏการใช้สื่อผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของแต่ละพิธีกรรมพบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ช่วยให้คู่บ่าวสาวเกิดความมั่นใจในชีวิตคู่ที่กำลังเริ่มต้น เพราะทำให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว กลุ่มคนในสังคม และโลกศักดิ์สิทธิ์

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, พิธีแต่งงาน, ปกาเกอะญอ, หมู่บ้านสันโป่ง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกาเกอะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

² นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University) e-mail: fj.sirirat@hotmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University) e-mail: Sukanya2609@outlook.com

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University) e-mail: Sakulsueb_9@hotmail.com

Abstract

The studying aimed at analysis of ritual elements in Karen Wedding Ceremony, San Pong Village, Serm Klang Sub-District, Serm Ngam District, Lampang Province. The study found that there were 3 rituals of marriage consisting of 1) Making merit to Ancestral spirits (Liang Phee Hor) 2) Welcoming the groom and relatives (Rub Khun Suu) and 3) Karen Wedding. The Rub Khun Suu and Karen Wedding has 6 elements that were 1. Believe or faith 2. Ritualist 3. Language 4. Effect on the mind 5. Symbols and 6. Media. For Liang Phee Hor had 5 elements without Media using. The results of the analysis on each ritual found that various elements made the couple feel confident to begin marriage life because they were accepted by family, people, and holy world

Keywords: Element, Wedding Ceremony, Karen, San Pong Village

บทนำ

พิธีการแต่งงานเป็นพิธีที่กลุ่มชนในหลายๆวัฒนธรรมทั่วโลกให้ความสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยเตรียมการให้คู่สมรสได้“เปลี่ยนสถานะ”⁵ จากการครองตนเป็นโสดมาเป็นการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาได้อย่างราบรื่นแล้ว ยังเป็นการแนะนำตนต่อครอบครัวใหม่อย่างเป็นทางการและช่วยให้คู่บ่าวสาวเข้าสู่สังคมในสถานะใหม่ได้อย่างมั่นใจอีกด้วย ทำให้ในการจัดพิธีแต่งงานมีพิธีกรรมต่าง ๆ เข้าไปร่วมด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การหลอมรวมระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาวผ่านการรับรู้อย่างเป็นทางการของครอบครัวของทั้งสองฝ่ายและได้รับการยอมรับหรือเปิดโอกาสให้มีการร่วมแสดงความยินดีจากชุมชนและสังคมนั่นเอง

ชาวปกากะญอ เป็นชนกลุ่มย่อยในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยกลุ่มที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในหมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเป็นกลุ่มแรกนั้นได้เข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2420 (อนุชา รุ่งมรกต และคณะ, 2552) และกว่า 140 ปีที่ผ่านมาแม้ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนให้เข้ากับสภาพสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนไปแต่กระนั้นก็ยังคงดำเนินชีวิตและรักษาขนบธรรมเนียมของตนไว้ได้อย่างน่าชื่นชม ดังปรากฏว่ายังมีการจัดประเพณีและพิธีกรรมหลายอย่างจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น ประเพณีกำบ้าน (พิธีเลี้ยงผีประจำหมู่บ้านหรือ“หลือก่อ่ง”) ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งประเพณีนี้ชาวปกากะญอจะห้ามคนนอกเข้าร่วมพิธีและจะปิด

⁵ “พิธีนี้ช่วยลดความเครียดของบุคคลที่จะต้องเปลี่ยนจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่ง ที่ช่วยลดความเครียดเพราะบุคคลผู้นั้นทราบว่าจะต้องเปลี่ยนสถานะแล้วและสังคมก็ให้ความเห็นชอบ ความรู้สึกที่ว่าเขาจะต้องแอบทำซ่อนทำจึงไม่มี การปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ในชีวิตของเขาที่จะเกิดขึ้นนั้นสังคมก็อวยพร บุคคลที่จะเข้าพิธีเปลี่ยนสถานะจึงมีความโล่งใจพร้อมจะก้าวไปข้างหน้าในวิถีทางที่สังคมเห็นชอบแล้ว” (สุริยา รัตนกุล, 2549. หน้า 208-209)

หมู่บ้านไม่ให้คนนอกสามารถเข้ามาในเขตหมู่บ้านได้เลย และด้วยความเคร่งครัดนี้เองจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ยังคงรักษาประเพณีอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนไว้ได้ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายประเพณีที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ประเพณีเลี้ยงเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก เป็นต้น

กล่าวเฉพาะประเพณีเกี่ยวกับชีวิต พิธีการแต่งงานของชาวปกากะญอบ้านสันโป่งนั้นนับว่ามีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อยเพราะมีทั้งการดำเนินพิธีกรรมตามขนบรูปแบบเดิมและมีการรับเอาวิธีการบางอย่างจากสังคมรอบข้างหรือจากต่างถิ่นเข้ามาในพิธี การปรับเปลี่ยนวิธีการบางอย่างนี้เป็นไปตามค่านิยม และความทันสมัยของการดำเนินชีวิตที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ (2546) ได้กล่าวถึงบทบาทของพิธีกรรมที่มีต่อมนุษย์ไว้ 5 ประการคือ 1. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 2. เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม 3. เป็นสัญลักษณ์ชี้แนะให้เข้าสู่สาระสำคัญของชีวิต 4. เป็นเครื่องผูกพันความเป็นพวกเดียวกันและ 5. เป็นเครื่องมือผสมผสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นแม้สังคมจะเปลี่ยนไปเช่นไร หากพิธีกรรมยังคงมีบทบาทหรือมีประโยชน์ต่อกลุ่มชน พิธีกรรมนั้นๆ ย่อมยังคงดำรงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาขั้นตอนในการแต่งงานตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ของพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในพิธีการแต่งงานของชาวปกากะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อจะได้เข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ของพิธีกรรมที่ช่วยให้หนุ่มสาวปกากะญอยังคงสืบทอดพิธีการแต่งงานของกลุ่มตนมาได้จนถึงปัจจุบัน โดยแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบของพิธีกรรม ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. ความเชื่อ (believe) หรือ ความศรัทธา (faith) เช่น เชื่อว่ามีพระเจ้า เชื่อว่าได้กระทำเปตพลีแล้วญาติที่ล่วงลับไปแล้วจักได้รับกุศลที่อุทิศไป หรือแม้แต่เชื่อว่าถ้าป่วยมีโรคร้ายไข้เจ็บเกิดขึ้นอยู่เสมอให้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสืบทอดต่อกัน จักหาย เป็นต้น
2. ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรม
3. ภาษา คือ การสื่อสารระหว่างมนุษย์กับอำนาจลี้ลับหรือพระเจ้า เทพเจ้า ผู้ประกอบพิธีอาจใช้ภาษาที่ผิดไปจากภาษาสามัญที่กลุ่มนั้น ๆ ใช้หรือบางครั้งก็ใช้สัญลักษณ์และการทำนายเป็นการสื่อสารจากอำนาจลี้ลับนั้นมาสู่มนุษย์
4. ผลต่อจิตใจ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ในพิธีกรรมแล้ว จะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ตนเองประสบอยู่ได้
5. การใช้สัญลักษณ์ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องเซ่นต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงกิริยาท่าทาง เช่น ทำร้ายรำการประนมมือ การไหว้ เป็นต้น
6. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบและเฝ้าฟังใจเพื่อให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์

สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีความคาดหวังจะทำให้เยาวชนในกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอหรือกะเหรี่ยงกลุ่มต่าง ๆ ได้เห็นคุณค่าของพิธีการแต่งงานแบบดั้งเดิมและใช้เป็นแนวทางในการดำรงขนบธรรมเนียมพิธีกรรมในการแต่งงานของกลุ่มตนให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในพิธีแต่งงานของชาวปกาเกอญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามผสมผสานกับการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ดังมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวปกาเกอญอ และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรม
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทชุมชนโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวปกาเกอญอ
3. สืบหาและคัดเลือกวิทยากรแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้มีความรู้เรื่องการแต่งงานและเคยเข้าพิธีการแต่งงานตามแบบของชาวปกาเกอญอ 2) คู่บ่าวสาวที่จะแต่งงานกันในเดือนมกราคม พ.ศ.2562
4. เมื่อได้วิทยากรที่แท้จริงแล้วคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามถึงขั้นตอนต่างๆ ในการแต่งงานของชาวปกาเกอญอ และเข้าสู่เหตุการณ์อย่างมีส่วนร่วมในงานแต่งงานของชาวปกาเกอญอเพื่อบันทึกภาพและเก็บข้อมูลพิธีการแต่งงานของชาวปกาเกอญอ ตั้งแต่วันก่อนจัดงาน (วันเตรียมงาน) และใน วันจัดงานแต่งงาน หลังจากนั้นเรียบเรียงข้อมูลแล้วเก็บเพิ่มเติมจากวิทยากรอีกครั้ง
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพิธีกรรมในขั้นตอนต่างๆ จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์รายบุคคล และการสังเกตพฤติกรรมของชาวปกาเกอญอที่มาร่วมในพิธีการแต่งงานตั้งแต่วันเตรียมงานจนถึงวันแต่งงาน
6. สรุปและอภิปรายผล แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเข้าร่วมพิธีแต่งงานแล้วสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และได้จัดการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีแต่งงานของชาวปกากะญอ ตลอดจนสัมภาษณ์วิทยากรตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 และเข้าร่วมพิธีแต่งงานที่จัดขึ้นในวันที่ 16-17 มกราคม พ.ศ.2562 พบว่าการแต่งงานของชาวปกากะญอประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการสู่ขอ เมื่อหนุ่มสาวปกากะญอตกลงใจจะแต่งงานกันทั้งสองครอบครัวก็จะพูดคุยกันก่อนโดยผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะไปหาผู้ใหญ่ของฝ่ายชายเพื่อตกลงกันเรื่องการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี เมื่อตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยแล้วทางฝ่ายชายจะหาฤกษ์สำหรับวันที่จะจัดงานแต่งงาน ส่วนฝ่ายหญิงก็จะไปบอกกล่าวแก่ผีหอที่หมู่บ้านของตน โดยทั่วไปจะกระทำก่อนวันแต่งงาน 3 วัน อย่างไรก็ตามหลังจากที่พิธีแต่งงานเสร็จแล้วจะเลี้ยงผีหอหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับฝ่ายเจ้าสาว แต่เมื่อเวลาผ่านไปแล้วพบว่าเจ้าสาวตั้งครรภ์หรือคลอดลูกแล้ว เจ้าสาวจะต้องกลับมาเลี้ยงผีหอ โดยผู้ที่ทำหน้าที่ไปบอกกล่าวและนำของไปให้แก่ผีหอจะเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวฝ่ายหญิง เช่น ตา ยาย พ่อหรือแม่ของฝ่ายหญิง (ตีบ จินะวัน. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

สำหรับขั้นตอนการเลี้ยงผีหอจะเริ่มจากการดูฤกษ์ดูวันที่จะสามารถทำพิธีการเลี้ยงผีหอได้ โดยจะต้องไม่ตรงกับวันพุธ หรือวันเสาร์ และถ้าเป็นวันที่อยู่ในช่วงข้างขึ้นก็ต้องทำพิธีนี้ให้เสร็จ ถ้าหากเป็นวันข้างแรมก็ต้องประกอบพิธีให้เสร็จก่อนถึงวันข้างขึ้น การเลี้ยงผีของชาวปกากะญอจะใช้เวลา 2 วัน โดยจะเริ่มในเวลา 6 โมงเย็นจนถึงเวลาประมาณสามทุ่ม และในช่วงที่มีการทำพิธีจะต้องปิดบ้านไว้เพื่อไม่ให้คนภายนอกเข้าไปได้ (จันทร์สม ต้นต้อย. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

2. ขั้นตอนการจัดพิธีแต่งงาน หลังจากที่ได้ฤกษ์วันจัดพิธีแต่งงานแล้ว ก่อนจะมีการแต่งงาน 1 วันญาติฝ่ายเจ้าสาวจะมาช่วยกันจัดสถานที่ตลอดจนเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแขกที่จะมาในวันแต่งงาน โดยอาหารที่นิยมทำในงานแต่งงานของชาวปกากะญอที่ผ่านมามักจะเป็นอาหารที่ทำได้ง่ายเช่น แกงหัวปลี ใส่ไก่และแกงลูกผักชีหมู เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ชาวปกากะญอนิยมเลี้ยงอาหารในพิธีแต่งงานมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งยังมีเครื่องดื่มหลายชนิดมาให้แขกได้ดื่มอีกด้วย ดังเห็นได้จากการจัดงานแต่งงานในครั้งนี้ เจ้าภาพสั่งอาหารชุดแบบโต๊ะจีนมาเลี้ยงแขกในงานแทนการทำอาหารเอง ส่วนในวันเตรียมงาน ฝ่ายเจ้าสาวจะทำอาหารเลี้ยงผู้มาช่วยงานในตอนเย็นและมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลี้ยงญาติทั้งสองฝ่ายด้วย (ตีบ จินะวัน, น้อย จินะวัน. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

2.1 พิธีในวันเตรียมงาน การเตรียมงานนอกจากจะมีการเตรียมสถานที่และของใช้ในงานแต่งงานแล้วพิธีสำคัญอีกพิธีหนึ่งที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือ **พิธีรับขันสู่** (ฮับเนะเกอะเนอ) หรือการรับเจ้าบ่าวเข้าบ้านเจ้าสาว โดยจะมีพิธีการที่แตกต่างกัน 2 กรณี กล่าวคือ กรณีที่เจ้าบ่าวเป็นคนนอกหมู่บ้าน (เป็นปกากะญอจากถิ่นอื่น) เมื่อเดินทางมาถึงหมู่บ้านของเจ้าสาวในช่วงเย็นของวันเตรียมงานแล้ว จะต้องอยู่นอก

หมู่บ้านหรือรอ ณ จุดแบ่งเขตของหมู่บ้าน ปกาเกอญอกับหมู่บ้านอื่นๆ ระหว่างนี้เจ้าบ่าวและญาติๆ ต้องอยู่รอก่อนยังไม่สามารถเดินข้ามเขตมาได้จนกว่าญาติๆ ของฝ่ายหญิงจะยกขบวนแห่ออกมาต้อนรับ สำหรับพิธีรับขันสู่นี้จะเริ่มด้วยญาติๆ ของฝ่ายหญิงตั้งขบวนร้องรำทำเพลงออกมาจากบ้านเจ้าสาว พอมาถึงที่เจ้าบ่าวและญาติของฝ่ายเจ้าบ่าวอยู่ก็จะมีการทำพิธีเทเหล้าไปถวายเจ้าที่เพื่อบอกกล่าวเจ้าที่เพื่อขออนุญาตให้พาเจ้าบ่าวกับญาติๆ ของเจ้าบ่าวได้เข้าหมู่บ้าน ระหว่างที่มีการเทเหล้าก็จะมีคนถือกำไบไม้มาเป็นตัวแทนของสิ่งที่ไปตัดเส้นแบ่งเขตแดนระหว่าง 2 ฝ่าย หลังจากทำพิธีตัดเขตแดนเสร็จสิ้นก็จะมีญาติของฝ่ายเจ้าสาวปูเสื่อแล้วเชื้อเชิญให้เจ้าบ่าวและญาติๆ มาดื่มเหล้าด้วยกัน และเริ่มทำการจ้อยขอซึ่งจะเริ่มแรกด้วยการจ้อยขอตั้งต้นที่เรียกว่า “ทาอาซ่อที” และต้องรอทำการจ้อยขอตั้งต้นเสร็จจึงจะทำการจ้อยขออื่นต่อได้ เมื่อทำพิธีทั้งหมดเสร็จสิ้นทั้งหมดจะเดินไปยังบ้านพักที่เตรียมไว้ให้เจ้าบ่าวได้อาศัยก่อนจะเข้าพิธีแต่งงานในวันถัดไป

หลังจากคณะเจ้าบ่าวได้เข้าที่พักแล้ว เมื่อถึงเวลาที่ได้นัดหมายกัน “โตโล๊ะหรือพ่อสู่แม่ขอ” ที่ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะเป็นผู้เลือกมาเองฝ่ายละ 1 คน (ทำหน้าที่คล้ายกับการเป็นเจ้าแม่ของแต่ละฝ่าย และแม้ว่าจะเรียกว่าพ่อสู่แม่ขอแต่ทั้งคู่ก็เป็นผู้ชาย) จะมาทำพิธีรับขันสู่ หรือการไปรับเจ้าบ่าวมาบ้านเจ้าสาวในตอนเย็นของวันเตรียมงาน โดยพ่อสู่แม่ขอจะถือถาดขันหมากที่มีขึ้น 1 ผืน เสื่อผู้ชาย (เซโปโล๊ะ) 1 ตัว สร้อยลูกปัด (แพ) 1 เส้น และถือเสียม 1 ด้าม เดินทางไปรับเจ้าบ่าว ซึ่งจะเดินจากบ้านเจ้าสาวมาถึงที่พักของเจ้าบ่าวแล้วเดินไปกลับ 3 รอบ เมื่อถึงรอบที่สาม พ่อสู่แม่ขอจะเชิญเจ้าบ่าวให้เดินไปยังบ้านของเจ้าสาวด้วยกัน ในสมัยก่อนเมื่อเจ้าบ่าวเดินมาถึงประตูรั้วบ้านของเจ้าสาวแล้วจะมีการชดน้ำโดยผู้ที่ทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ (จะต้องสืบเชื้อสายในตระกูลของผู้ที่ทำหน้าที่นี้เท่านั้น) แต่ในปัจจุบันทายาทของผู้ทำหน้าที่นี้ไม่ได้อาศัยอยู่ที่นี้อีกแล้ว ทำให้ไม่มีชาวปกาเกอญอหมู่บ้านสันโป่งคนใดเข้าใจถึงความหมายที่แน่ชัดของการชดน้ำดังกล่าว ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ชดน้ำในปัจจุบันมักเลือกจากญาติฝ่ายเจ้าสาวคนใดคนหนึ่งให้ทำหน้าที่ชดน้ำให้ครบตามธรรมเนียมที่เคยกระทำกันมาเพียงเท่านั้น โดยจะยืนอยู่บนบ้านแล้วชดน้ำลงมาใส่เจ้าบ่าวและญาติๆ ของเจ้าบ่าวที่เดินตามมาด้วย อย่างไรก็ตามการจัดงานแต่งงานของชาวปกาเกอญอบ้านสันโป่งในปัจจุบัน ไม่เคร่งครัดขั้นตอนการชดน้ำนี้เท่าใดนักจะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่ก่อนที่เจ้าบ่าวจะเดินขึ้นบันไดบ้านจะมีญาติของเจ้านำนำน้ามาล้างเท้าให้เจ้าบ่าวด้วย (ก่อ ปาละอ้าย. สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2561) หลังจากนั้นก็จะเป็นการเลี้ยงอาหารเย็นแก่เจ้าบ่าวและญาติฝ่ายเจ้าบ่าว เมื่อได้พูดคุยกันหลังจากรับประทานอาหารแล้ว เจ้าบาวก็จะกลับไปพักผ่อนที่บ้านของญาติเจ้าสาวที่ได้เตรียมไว้ ก็ถือว่าพิธีในวันนี้เสร็จสิ้นแล้ว

สำหรับการคัดเลือกว่าใครจะได้เป็นพ่อสู่แม่ขอนั้น จะพิจารณาจากความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ในพิธีแต่งงานของชาวปกาเกอญอ ตลอดจนต้องแต่งงานแล้วและมีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จึงจะมีคุณสมบัติของการเป็นพ่อสู่แม่ขอ นอกจากนี้ ภรรยาของพ่อสู่แม่ขอก็ยังมียบทบาทสำคัญในขั้นตอนการส่งตัวด้วย โดยภรรยาของพ่อสู่แม่ขอจะเป็นผู้ทำหน้าที่ฝึกชุดแต่งงานสีขาวของเจ้าสาวออกและ

ช่วยเจ้าสาวแต่งตัวด้วยชุดใหม่ทีบอกให้รู้ว่าเป็นผู้ที่ผ่านพิธีแต่งงานแล้ว (น้อย จินะวัน. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

กรณีที่เจ้าบ่าวเป็นชาวปกาเกอญอในหมู่บ้านเดียวกัน เจ้าบ่าวไม่ต้องรอรออยู่ที่นอกเขตหมู่บ้าน แต่ให้รออยู่ที่บ้านของตนเอง เมื่อถึงเวลาตามกำหนดพ่อสู่แม่ขอจะเดินทางไปรับเจ้าบ่าวที่บ้าน และจะมีการเดินไปกลับ 3 รอบเช่นเดียวกัน แต่จะไม่มีกั้นเลี้ยง(ดื่มเหล้า)ต้อนรับ ทั้งยังไม่ต้องบอกเจ้าที่ก่อนเข้าหมู่บ้าน เหมือนกรณีเจ้าบ่าวเป็นคนต่างถิ่นอีกด้วย ส่วนขั้นตอนอื่นๆ จะกระทำเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การเดินทางไปและกลับของพ่อสู่แม่ขอระหว่างบ้านเจ้าสาวกับที่พักของเจ้าบ่าว (หลังจากกลับจากบ้านเจ้าสาวในช่วงเย็นแล้ว) จะมีขึ้น 3 ครั้งคือ ช่วงเวลา 1 หุ่ ช่วงเวลาเที่ยงคืน และช่วงตีสามหรือตีสี่ของวันแต่งงาน และในรอบสุดท้ายของการเดินในวันแต่งงานพ่อสู่แม่ขอจะถือถาดขันหมากที่ฝ่ายเจ้าบ่าวได้ใส่เงินเหรียญพร้อมสินสอดต่างๆ ไว้มาเทใส่ถาดที่ทางฝ่ายเจ้าสาวได้เตรียมไว้ ส่วนเจ้าสาวก็จะนำของที่ตนเตรียมไว้เทใส่ถาดของเจ้าบ่าวแล้วให้พ่อสู่แม่ขอนำกลับมาให้เจ้าบ่าวที่บ้าน สำหรับการเดินรอบสุดท้ายนี้ แต่เดิมฝ่ายเจ้าสาวจะใช้เป็นเวลาในการเริ่มประกอบอาหารในงานแต่งงานด้วย กล่าวคือ เมื่อพ่อสู่แม่ขอได้เทสินสอดแลกกันระหว่างสองครอบครัวแล้ว ญาติฝ่ายเจ้าสาวก็จะเริ่มฆ่าหมูและทำอาหารสำหรับเลี้ยงรับรองแขกที่จะมาร่วมงานแต่งงานนั่นเอง (ก่อ ปาละอ้าย, จันทรสม ตันตุ้ย. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์วิทยากรและการเข้าร่วมพิธีแต่งงานในครั้งนี้พบว่า ชาวปกาเกอญอไม่ได้เคร่งครัดธรรมเนียมการแต่งงานโดยใช้ “พ่อสู่แม่ขอ” ให้เป็นผู้ดำเนินการในพิธีต่างๆ ในงานแต่งงานให้ดังเช่นที่ผ่านมาและให้ญาติผู้ใหญ่ของคู่บ่าวสาวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำพิธีมากขึ้น เช่นเดียวกับงานแต่งงานที่ได้จัดขึ้นในวันที่ 16-17 มกราคม พ.ศ.2562 ที่ผ่านมา พบว่าญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าบ่าวและฝ่ายเจ้าสาวจะเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีการแต่งงานทุกขั้นตอน นอกจากนี้สินสอดของเจ้าสาวก็มีการปรับเปลี่ยนไปจากที่ผ่านมาที่จะมีการกำหนดว่าให้มี “กำไลเงิน 1 คู่ สร้อยลูกปัดสีขาว 1 เส้น เสื้อปักลูกเดียว 1 ผืน ผ้าซิ่นทอมือ 1 ผืน เสียม 1 อันหมาก 1 ห้ว และใบพลู 1 มัด” (อนุชา รุ่งมรกต และคณะ, 2552) กลายมาเป็นสิ่งของมีมูลค่าเช่น เงิน และทองคำ หรือสิ่งของอื่นๆ เช่นเดียวกับคนเมืองและคนไทยโดยทั่วไป นอกจากนี้ในสมัยก่อนผู้ที่ป็นเจ้าสาวจะไม่มีสิทธิได้รับสิ่งของหรือได้เงินค่าสินสอดที่เจ้าบ่าวเตรียมไว้ให้ และผู้ที่มีสิทธิในสินสอดเหล่านี้จะมีเพียง พ่อ แม่ และญาติๆ ของเจ้าสาวเท่านั้น

2.2 พิธีในวันแต่งงาน สำหรับพิธีในวันแต่งงานนั้น หลังจากพ่อสู่แม่ขอได้นำถาดขันหมากของฝ่ายเจ้าบ่าวที่มีเงินเหรียญและใบพลูอยู่ในนั้นกลับมาเทใส่ถาดขันหมากของเจ้าสาวในเวลาก่อนรุ่งเช้าแล้วนั้น เมื่อใกล้จะถึงฤกษ์ตามที่เจ้าบ่าวได้หามาให้ พ่อสู่แม่ขอจะเดินทางไปรับเจ้าบ่าวอีกครั้ง ตามปกติแล้วพิธีแต่งงานของชาวปกาเกอญอจะเป็นไปในทางลับ กล่าวคือ เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบ้านเจ้าสาวแล้ว พ่อสู่แม่ขอจะพาเข้าไปในห้องที่ทำพิธี(ห้องหอ) โดยผู้ที่สามารถอยู่ร่วมในห้องนั้นได้มีเพียง 8 คน (เดิมมี 6 คนเท่านั้น แต่ปัจจุบันพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาวมักจะเข้าไปร่วมด้วย) คือ เจ้าบ่าว เจ้าสาว พ่อสู่แม่ขอของทั้งสองฝ่าย เพื่อนของเจ้าบ่าว 1 คน กับเพื่อนของเจ้าสาวอีก 1 คน และพ่อแม่ของเจ้าสาว ส่วนพิธีการที่กระทำในห้อง

จะเริ่มจากการกินเลี้ยง โดยเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าว จะเป็นคนป้อนเนื้อไก่และเหล้าที่ได้เตรียมไว้ให้แก่เจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาว หลังจากนั้นจะเป็นการป้อนสลักกัน คือเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาวจะเป็นฝ่ายป้อนเนื้อไก่กับเหล้าให้เจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวบ้าง ส่วนในรอบที่สองและรอบที่สาม ทั้งสองฝ่ายจะรับประทานเนื้อไก่เองไม่มีการป้อนกันเช่นครั้งแรก และไม่ต้องดื่มเหล้า ต่อจากนั้นจะเป็นพิธีสำคัญของคู่แต่งงานโดยพ่อสู่แม่ของทั้งสองฝ่ายจะเป็นผู้ผูกข้อมือให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวพร้อมทั้งกล่าวอวยพรและให้ข้อแนะนำต่างๆ เมื่อผูกข้อมือให้คู่แต่งงานเสร็จแล้วก็ถือว่าเสร็จพิธีการแต่งงานแบบชาวปกากะญอ บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง (แก้ว คำตะ, ตี๋บ จินะวัน. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

จากการเข้าร่วมพิธีแต่งงานครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ชาวปกากะญอบ้านสันโป่งในปัจจุบันจะมีการหยิบบัณฑิตในการแต่งงานจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาร่วมด้วย นั่นคือหลังจากที่พ่อสู่แม่ขอได้ผูกข้อมือให้แล้วในห้องยังมีการย้ายออกมาผูกข้อมือข้างนอกห้องด้วย โดยจะให้พ่อแม่ของฝ่ายเจ้าบ่าวและฝ่ายเจ้าสาวเป็นผู้ผูกข้อมือและให้พรก่อน หลังจากนั้นจะเป็นบุคคลอื่นๆ ที่มาร่วมงาน ซึ่งการผูกข้อมือโดยญาติผู้ใหญ่และผู้มาร่วมแสดงความยินดีในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นพิธีการในงานแต่งงานของคนเมืองและคนไทยโดยทั่วไป เมื่อเสร็จจากพิธีผูกข้อมือดังกล่าวแล้วทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็จะลงไปทักทายแขกและเลี้ยงขอบคุณแขกที่มาร่วมงาน

ในช่วงเย็นจะมีพิธีส่งตัว และมีการเลี้ยงฉลองให้กับคู่แต่งงาน โดยพ่อแม่ของเจ้าบ่าวจะพาเจ้าสาวเข้าไปในห้องหอ หลังจากนั้นจะให้ทั้งคู่ดื่มเหล้าและกล่าวคำอวยพร เสร็จแล้วพ่อแม่และเจ้าบ่าวจะออกมาจากห้อง โดยในห้องจะเหลือเพียงภรรยาของพ่อสู่แม่ขอและเพื่อนเจ้าสาวที่จะช่วยกันฉีกชุดสีขาว(ชุดเซ-อวา)ของเจ้าสาวออก แล้วช่วยเจ้าสาวแต่งตัวใหม่ด้วยชุดสองท่อน ข้างบนจะเป็นเสื้อสีดำปักด้วยลูกเต๋อยที่หน้าอก (เรียกอีกอย่างว่าชุดเซเบอะหรือชุดแม่บ้าน) และท่อนล่างเป็นผ้าถุง เมื่อเจ้าสาวแต่งตัวด้วยชุดแม่บ้านเสร็จแล้วก็ลงมาช่วยเจ้าบ่าวต้อนรับแขกที่มาร่วมแสดงความยินดีในตอนเย็น หลังจากนั้นถือว่าพิธีแต่งงานของคู่บ่าวสาวปกากะญอได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว (จันทร์สม ต้นด้อย. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

2.3 พิธีหลังวันแต่งงาน หลังจากคู่แต่งงานอยู่ร่วมกันครบ 3 วัน 3 คืนแล้ว เจ้าบ่าวจะพาเจ้าสาวไปที่บ้านของตนบ้าง โดยเจ้าสาวจะนำของไปมอบให้แก่แม่ของเจ้าบ่าวซึ่งจะเป็นอะไรก็ได้ หลังจากมอบของให้แก่แม่ของเจ้าบ่าวแล้วจะมีการผูกข้อมือและอวยพรให้คู่บ่าวสาวอีกครั้ง อย่างไรก็ตามขั้นตอนการมอบสิ่งของให้แก่แม่ของเจ้าบาวในปัจจุบันจะทำหรือไม่ก็ได้เช่นกัน (เมวลิน คำตะ, วโรตม ตี๋ขอ. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของพิธีกรรมที่ปรากฏในพิธีแต่งงานของชาวปกากะญอ

การศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกากะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในพิธีกรรม 6 ประการ คือ 1. ความเชื่อหรือความศรัทธา 2. ผู้ประกอบพิธีกรรม 3. ภาษา 4. ผลต่อจิตใจ 5. การใช้สัญลักษณ์ 6. การใช้สื่อต่างๆ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏผลดังจะได้นำเสนอในตารางตามลำดับการเกิดของพิธีกรรมดังต่อไปนี้

1.1 พิธีกรรมในการพิธีเลี้ยงผีหอ มีผลการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมดังนี้

องค์ประกอบของพิธีกรรม	ผลการศึกษา
ความเชื่อ /ความศรัทธา	เชื่อว่า ผีหอหรือผีบรรพบุรุษจะคอยปกป้องคุ้มครองทุกคนในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข การแต่งงานเป็นการเพิ่มสมาชิกใหม่ของคนในหมู่บ้านจึงต้องมีการบอกกล่าวผีหอของหมู่บ้านได้ทราบและช่วยให้งานแต่งงานราบรื่น
ผู้ประกอบพิธีกรรม	“เกาะโอะ” หรือหัวหน้าในการเลี้ยงผีหอประจำหมู่บ้าน
ภาษา	ใช้ภาษาปกากะญอในการบอกกล่าว ความว่า “ท่านเจ้าที่เจ้าทาง คนคนนี้จะมาเป็นลูกหลานของท่าน ขอให้เขาอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเขาแต่งงานแล้ว อย่าให้เขามีเรื่องบาดหมางกันเลย ขอให้ท่านโปรดจงรักษาคู่ครอง เพราะทั้งหมดล้วนเป็นคนของท่าน ท่านเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขา ชายหญิงคู่นี้เมื่อแต่งงานออกเรือนกันแล้วก็ต้องสืบทอดพิธีเลี้ยงผีของหมู่บ้านด้วย”
ผลต่อจิตใจ	เกิดความรู้สึกสบายใจ และรู้สึกว่าการแต่งงานที่จะจัดขึ้นจะราบรื่นด้วยดีเพราะได้รับการคุ้มครองจากผีหอของหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
การใช้สัญลักษณ์	- หินสามเส้า หมายถึง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบ้านของชาวปกากะญอเป็นพื้นที่สำหรับการติดต่อกับผีหอหรือผีบรรพบุรุษ - กรวยดอกไม้และกรวยหมากพลูของคู่บ่าวสาว หมายถึง การแสดงความเคารพและการนอบน้อมต่อผีหอของหมู่บ้าน
การใช้สื่อต่างๆ	ไม่ปรากฏ

1.2 พิธีกรรมในพิธีรับขันสู่ มีผลการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมดังนี้

องค์ประกอบของพิธีกรรม	ผลการศึกษา
ความเชื่อ / ความศรัทธา	เชื่อว่าหมู่บ้านมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาเขตแดน การพาคนนอกหมู่บ้านเข้ามาจะต้องขออนุญาตเสียก่อน เพื่อให้เจ้าที่หรือผีบรรพบุรุษช่วยเปิดทางและปิดเป้าสิ่งไม่ดีที่ติดตามเจ้าบ่าวมาให้หายไปอีกด้วย
ผู้ประกอบพิธีกรรม	ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาว
ภาษา	ใช้ภาษาปากเกะญอในการบอกกล่าว ความว่า“ท่านเจ้าที่เจ้าทาง วันนี้มีคนมาแต่งงาน ขอให้อยู่ดีมีสุข ชีวิตสงบร่มเย็น พบเจอแต่สิ่งดีๆ สิ่งร้ายๆ อย่าให้ได้พบเลย” และ “จงมีแต่สิ่งดีๆ เรื่องเดือดร้อนเจ็บป่วยอย่าได้เข้ามาด้วย อย่าได้ตามรอยเท้าเข้ามาขอให้เข้ามาแต่สิ่งดีๆ”
ผลต่อจิตใจ	ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองและช่วยลดความตึงเครียดให้กับคณะของเจ้าบ่าว นอกจากนี้คือการมาต้อนรับช่วยสร้างกำลังใจและให้ความมั่นใจกับฝ่ายเจ้าบ่าวว่าพิธีแต่งงานจะเกิดขึ้นและจะดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะนอกจากจะเป็นที่รับรู้ของญาติๆฝ่ายเจ้าสาวที่ยกขบวนแห่ออกมาต้อนรับแล้ว ยังได้รับอนุญาตจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านอีกด้วย
การใช้สัญลักษณ์	มีสัญลักษณ์ที่ปรากฏใน 2 ลักษณะคือ 1) สัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้และเครื่องดื่ม เช่น เหล้าและเสื่อที่นำมาปูเพื่อให้เจ้าบ่าวและญาติๆเข้ามาพักและดื่มเหล้าก่อนเข้าหมู่บ้าน หมายถึง การแสดงความยินดีและต้อนรับเจ้าบ่าวและคณะให้เข้ามายังหมู่บ้านอย่างเปิดเผย 2) สัญลักษณ์ที่เป็นพฤติกรรมหรือการแสดง เช่น การเทเหล้าลงบนพื้นสองข้างทาง หมายถึงการขออนุญาตเจ้าที่ให้ช่วยเปิดทางให้แก่ฝ่ายเจ้าบ่าวให้เข้าหมู่บ้านได้อย่างราบรื่น และการใช้กิ่งไม้และใบไม้กวาดที่พื้นบริเวณเขตแดนรอยต่อระหว่างหมู่บ้านนอกจากจะหมายถึงการลบเขตแดนที่กั้นคนในกับคนนอกให้แยกออกจากกันแล้วยังหมายถึงการปิดสิ่งไม่ดีออกให้ออกไปด้วย นอกจากนี้ยังมีการชดน้ำและการล้างเท้าให้เจ้าบ่าวแสดงถึงการชำระล้างให้เจ้าบ่าวปราศจากมลทินหรือช่วยล้างสิ่งไม่ดีที่ยังติดตัวเจ้าบ่าวมาให้หายไปนั่นเอง
การใช้สื่อต่างๆ	มีการร้องรำทำเพลงหรือบางครั้งก็มีการจ้อยขอเพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความรื่นเริง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองครอบครัวให้มีความเป็นกันเองและช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดให้กับฝ่ายเจ้าบ่าวที่เพิ่งได้เข้าหมู่บ้าน

1.3 พิธีกรรมในพิธีแต่งงาน มีผลการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมดังนี้

องค์ประกอบของพิธีกรรม	ผลการศึกษา
ความเชื่อ / ความศรัทธา	เป็นการทำตามประเพณีที่ดั้งเดิมของชาวปกากะญอ และทำให้คู่บ่าวสาวได้รับการยอมรับจากญาติๆ และคนในหมู่บ้าน
ผู้ประกอบพิธีกรรม	พ่อสู่แม่ขอ และภรรยาของพ่อสู่แม่ขอ
ภาษา	ใช้ภาษาปกากะญอ ความว่า “มัดมือในวันดี มัดมือให้ลูกให้หลาน ขอให้มีความร่มเย็นเป็นสุข ขอให้มิมีโชคร้าย อย่าให้มีเรื่องบาดหมางกับในภายภาคหน้า ขอให้สุขสันต์ปรองดอง กิจการ การงานขอให้ได้ดีได้ดี”
ผลต่อจิตใจ	การที่คู่บ่าวสาวได้รับคำอวยพรก็เหมือนได้รับกำลังใจในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งจะสู้กับปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือที่ทั้งสองคนประสบอยู่ให้ผ่านพ้นไปได้
การใช้สัญลักษณ์	มีสัญลักษณ์ที่เป็นทั้งสิ่งของและสัญลักษณ์ที่เป็นพฤติกรรม ดังนี้ 1) สัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้และอาหาร ได้แก่ ด้ายผูกข้อมือ หมายถึง การผูกพันของคู่สามีภรรยาที่จากนี้ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ไม่ใช่ตัวคนเดียวอีกต่อไป เนื้อไก่และเหล้าขาว หมายถึงรสชาติของชีวิตที่ไม่ได้มีเพียงแต่ความหอมหวานแต่ยังมีความจี๊ดจ๊าด เผ็ดร้อน ฯลฯ ที่จะผ่านเข้ามาในชีวิตของคนทั้งคู่ ชุดสีขาว(ชุดเซ-อวา) หมายถึง วัยเด็ก ชุดแม่บ้าน(ชุดเซเบอะ) หมายถึง การแต่งงานแล้ว และ 2) สัญลักษณ์ที่เป็นพฤติกรรม ได้แก่ การป้อนอาหารให้แก่กัน หมายถึง การแบ่งปันกัน การร่วมทุกข์และร่วมสุขของคู่แต่งงาน การผูกข้อมือ หมายถึง การอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา การรวมกันเป็นคนคนเดียว การฉีกชุดสีขาว หมายถึง การไม่อาจหวนคืนสู่ความเป็นเด็ก
การใช้สื่อต่างๆ	มีการใช้เล่นดนตรีหรือเปิดเพลงในงานเลี้ยงเพื่อเป็นการฉลองให้กับเจ้าบ่าวและเจ้าสาวตลอดจนครอบครัวของทั้งสองฝ่าย และเพื่อให้ทุกคนที่มาร่วมงานเกิดความสุขสนุกสนานรื่นเริง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกากะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ พบว่ามีพิธีกรรมในการแต่งงานทั้งสิ้น 3 พิธีกรรม คือ พิธีเลี้ยงห่อผี พิธีกรรมในการรับขันสู่ และพิธีกรรมในวันแต่งงาน โดยแต่ละพิธีกรรมมีองค์ประกอบดังนี้

1. พิธีเลี้ยงห่อผี มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ ความเชื่อ, ผู้ประกอบพิธีกรรม, ภาษา, ผลต่อจิตใจ และการใช้สัญลักษณ์
2. พิธีรับขันสู่ มีองค์ประกอบ 6 ด้านคือ ความเชื่อ, ผู้ประกอบพิธีกรรม, ภาษา, ผลต่อจิตใจ, การใช้สัญลักษณ์ และการใช้สื่อ
3. พิธีแต่งงาน มีองค์ประกอบ 6 ด้านคือ ความเชื่อ, ผู้ประกอบพิธีกรรม, ภาษา, ผลต่อจิตใจ, การใช้สัญลักษณ์ และการใช้สื่อ

จากการศึกษาขั้นตอนของพิธีการแต่งงานพบว่า การแต่งงานของชาวปกากะญอที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในหลายขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการสู่ขอ ขั้นตอนการแต่งงาน วันเตรียมงาน วันแต่งงาน จนกระทั่งขั้นหลังการแต่งงาน จากการลงพื้นที่ภาคสนามทำให้มีโอกาสได้เข้าร่วมพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกากะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง อีกทั้งยังได้สัมภาษณ์วิทยากรในหมู่บ้าน เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าประเพณีในการแต่งงานของชาวปกากะญอเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและผสมผสานกับพิธีการแต่งงานของคนเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งความเคร่งครัดในขั้นตอนต่างๆ ก็มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ สำหรับการปรับเปลี่ยนนี้คงเป็นไปตามธรรมชาติของการติดต่อทางวัฒนธรรมที่มักมีการหยิบยืมหรือปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปนหรือผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มตน ดังปรากฏว่าในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอื่นๆ เช่น กะเหรี่ยงโป ก็มีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมในการแต่งงานเช่นเดียวกัน ดังเห็นได้จากผลการวิจัยของเสาวลักษณ์ กาญจนธนสิน (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงโป : กรณีศึกษาบ้านขุนอมแฮดในหมู่ที่ 5 ตำบลสบโขง อำเภอมกนัย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พิธีในการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงโปเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะมีปัจจัยหลายอย่าง เช่น การคมนาคมที่สะดวกขึ้น เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงโปสามารถรับเอาวัฒนธรรมของคนเมืองเข้ามาในหมู่บ้านได้ง่ายขึ้น แม้ก่อนหน้านี้สังคมของชาวกะเหรี่ยงโปจะได้อธิบายว่าการดำเนินวิถีชีวิตที่เคร่งครัดในประเพณีมากที่สุดจากกลุ่มกะเหรี่ยงทั้งหมด แต่เมื่อมีการรับเอารูปแบบใหม่ๆ ของสังคมภายนอกเข้ามา ชาวกะเหรี่ยงโปก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับรูปแบบวิถีชีวิตที่ทันสมัยเหล่านั้นด้วย ดังสะท้อนได้จากการแต่งกาย อาหารการกินรวมถึงการเลือกคู่ครองที่ปัจจุบันนี้เปิดรับคนนอกชนเผ่าให้เข้ามาในชุมชนมากขึ้น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วข้างต้น ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังพบว่า ชาวปกากะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ยังได้รับเอาค่านิยมเกี่ยวกับ “การมีหน้ามีตา” ในสังคมเข้ามาด้วย ดังปรากฏว่านอกจากจะเลี้ยงโต๊ะจีนในงานแต่งแล้วยังมีการจ้างดนตรีและเครื่องเสียงมาใช้เปิดในช่วงที่มีงานฉลองในตอนเย็นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธัญนิภาณ์ ชัยนตราคม (๒๕๕๖) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ : การศึกษาประเพณีแต่งงานไทย ที่พบว่าคน

ไทยในปัจจุบันยังให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติตามประเพณีการแต่งงานแบบไทย แม้ว่าคู่บ่าวสาวจะไม่มีความรู้ในลำดับขั้นตอนการเตรียมงานต่างๆมากนัก แต่ก็ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในครอบครัว เพื่อเตรียมงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นสิริมงคลสูงสุด แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนคือการจัดพิธีเลี้ยงฉลอง ซึ่งตามประเพณีดั้งเดิมนั้นไม่ได้เป็นพิธีที่สำคัญที่สุดแต่ปัจจุบันกลับได้รับความสำคัญมาก โดยคู่บ่าวสาวมีแนวโน้มจัดตามค่านิยมและสมัยนิยมมากขึ้น อีกทั้งเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อแสดงความทันสมัยและส่งเสริมความมีหน้าตาของตนในสังคมนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการศึกษาองค์ประกอบของการแต่งงานยังคงพบว่า องค์ประกอบต่างๆในพิธีกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้พิธีแต่งงานของคู่บ่าวสาวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและทำให้คู่แต่งงานเกิดความมั่นใจในการสร้างครอบครัว กล่าวคือ นอกจากจะทำให้สามารถผ่านช่วงที่เรียกว่า “หัวเลี้ยวหัวต่อ” หรือการเปลี่ยนสภาวะจากคนโสดไปสู่ความเป็นคู่สามีภรรยาที่ผ่านการรับรู้หรือได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคมอีกด้วย ดังทัศนะของ Truong Thi Hang (2559) ที่ได้ศึกษาการแต่งงานในวัฒนธรรมต่างๆ แล้วพบว่า “การแต่งงานสะท้อนหน้าที่ความรับผิดชอบที่แต่ละบุคคลต้องมีต่อสังคม และการแต่งงานแสดงให้เห็นถึงการบรรลุวุฒิภาวะของมนุษย์” ทั้งยังเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของพิธีกรรมต่างๆ ว่ายังมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมต่างๆ ดังที่ นิตินันท์ พันทวี (2544) ที่ได้ศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน แล้วพบว่า คุณค่าพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญของชุมชนประกอบด้วย 1) คุณค่าในตัวพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ หมายถึง คุณค่าในองค์ประกอบของพิธีกรรม โดยองค์ประกอบที่พบ ได้แก่ ผู้นำพิธีกรรม ผู้ร่วมพิธีกรรม บทสู่ขวัญ วัสดุสิ่งของหรือเครื่องสังเวย เวลาและสถานที่ ในฐานะเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายแห่งความดีงาม 2) คุณค่าของพิธีกรรมที่เกิดขึ้นต่อบุคคล ได้แก่ สมาธิ ความสบายใจ ความกตัญญูตเวที ความอ่อนน้อมถ่อมตนมีสัมมาคารวะ และความมีน้ำใจงาม 3) คุณค่าของพิธีกรรมที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ประกอบด้วย คุณค่าในฐานะเป็นกระเจกเงาสะท้อนวัฒนธรรมทางภาษา และให้ความบันเทิงแก่ชุมชนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมจังหวัด หรือส่วนงานด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลเสริมงาม สามารถนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานของชาวปะกาเกอญอไปใช้สร้างเป็นข้อมูลเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปบูรณาการกับหลักสูตรการศึกษาของท้องถิ่นเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่ในพื้นที่ เช่น การสร้างเป็นหน่วยหนึ่งของบทเรียนในหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกากะญอหมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพียงเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาควรศึกษาพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวปกากะญอหรือชาวกะเหรี่ยงในชุมชนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบพิธีกรรมในการแต่งงานของแต่ละหมู่บ้าน หรือแต่ละชุมชนว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งจะช่วยให้เห็นพลวัตและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559) *เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา*.

พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉันทิกานต์ ชัยนิตราคม. (2556). การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ: การศึกษาประเพณีแต่งงานไทย, *วารสารสังคมศาสตร์*, 16(1), 89-98.

นิตินันท์ พันทวี (2544). *การศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน:*

กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชิด สกุนะพัฒน์.(2546). *วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา.

สุริยา รัตนกุล. (2549). *พิธีกรรมในศาสนา เล่มที่ 1*, นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

เสาวลักษณ์ กาญจนธนสิน. (2559). *ประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงโป : กรณีศึกษาบ้านขุนอม*

แฮดในหมู่ที่ 5 ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. ประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

อนุชา รุ่งมรกต และคณะ. (2552). *การศึกษาชุมชนบ้านสันโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลเสริมกลาง*

อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง. โครงการศิลปศาสตรบัณฑิต สหวิทยาการสังคมศาสตร์.

Truong Thi Hang. (2559). การแต่งงาน The Wedding, *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 5(2). 211-234.

ก่อ ปาละอ้าย. สัมภาษณ์. 15-16 ธันวาคม 2561.

แก้ว คำต๊ะ. สัมภาษณ์. 15 ธันวาคม 2561.

จันทร์สม ต้นด้อย. สัมภาษณ์. 15 ธันวาคม 2561.

ตีบ จินะวัน. สัมภาษณ์. 15 ธันวาคม 2561.

น้อย จินะวัน. สัมภาษณ์. 15 ธันวาคม 2561.

เมวลิน คำต๊ะ. สัมภาษณ์. 27 มกราคม 2562.

วโรตม ดีขอ. สัมภาษณ์. 16 มกราคม 2562.